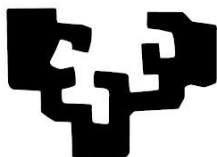

eman ta zabal zazu

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

HEZKUNTZA
ETA KIROL
FAKULTATEA
FACULTAD
DE EDUCACIÓN
Y DEPORTE

BAPNE METODOA GORPUTZ HEZKUNTZAN INKLUSIOA BERMATUZ

GRADU AMAIERAKO LANA

2022/2023 IKASTURTEA

EGILEA: UNAI UNZUETA GARCIA

ZUZENDARIA: ROSA ARCEDIANO SALAZAR

SARRERA.....	3
JUSTIFIKAZIOA.....	3
LANAREN HELBURUAK.....	5
MARKO TEORIKOA.....	5
GARAPEN JASANGARRIRAKO HEZKUNTZA.....	5
HEZKUNTZAREN INTEGRALA ETA HEZKUNTZA FISIKOAREN BEHARRA.....	6
GORPUTZ ADIERAZPENA.....	8
MUSIKA GIZAKIARI EGINDAKO EKARPENA.....	9
MUSIKAREN EKARPENA GORPUTZ HEZKUNTZAN.....	10
GORPUTZ PERKUSIOAREN OINARRIAK ETA HISTORIA.....	12
BAPNE METODOA.....	14
AGNH ETA BAPNE METODOAN.....	16
METODOLOGIA.....	18
PROPOSAMENA.....	20
Testuingurua.....	20
Argudiaketa curricularra.....	22
Jarduerak.....	26
Ebaluazioa.....	33
ONDORIOAK.....	35
BIBLIOGRAFIA.....	37
ERANSKINAK.....	43
Ebaluazio-errubrikak.....	43

LABURPENA

BAPNE metodoa ikuspegi pedagogikoa da, eta gorputz-perkusioa erabiltzen du ikasleen arreta eta ikaskuntza hobetzeko tresna gisa. Gradu amaierako lan honetan, gorputz-hezkuntza inklusibo, berritzaile, aktibo eta zeharkako proposamen didaktiko bat proposatzen da, ikasteko zailtasunak dituzten ikasleak estimulatzeko BAPNE metodoan oinarrituta. Proposamena Lehen Hezkuntzan zentratzen da, Gorputz Hezkuntza irakasgaiari. Helburua ikasleen arreta eta ikaskuntza hobetzea da, gorputzaren perkusioaren eta musikaren bidez.

Hitz-gakoak: BAPNE metodoa, gorputz-perkusioa, inklusioa, arreta, AGNH, musika.

RESUMEN

El Método BAPNE es un enfoque pedagógico que utiliza la percusión corporal como herramienta para mejorar la atención y el aprendizaje de los estudiantes. En este trabajo de fin de grado se propone una propuesta didáctica de educación física inclusiva, innovadora, activa y transversal basada en el Método BAPNE para estimular a alumnos con dificultades de aprendizaje. La propuesta se enfoca en la etapa de Primaria en la asignatura de Educación Física. El objetivo es mejorar la atención y el aprendizaje de los estudiantes a través de la percusión corporal y la música.

Palabras clave: método BAPNE, percusión corporal, inclusión, atención, TDAH, música.

ABSTRACT

The BAPNE Method is a pedagogical approach that uses body percussion as a tool to improve students' attention and learning. This final degree project proposes an inclusive, innovative, active and transversal physical education didactic proposal based on the BAPNE Method to stimulate students with learning difficulties. The proposal focuses on the Primary School stage in the subject of Physical Education. The aim is to improve students' attention and learning through body percussion and music.

Keywords: BAPNE method, body percussion, inclusion, attention, ADHD, music.

SARRERA

Irakaskuntza bokazio-karga handiko lanbidea da, eta ikasleen beharrei erantzuteko interesa pizten du, ordutegi-mugetatik haratago doana. Gainera, irakasleen etengabeko prestakuntzak etengabeko bilaketa eskatzen du, irakatsi eta ikasteko prozesua hobetzeko eta aurrerapen pedagogiko eta zientifiko berrietara egokitzeko.

Ohiko hezkuntza-paradigmak, ezagutza-transmisio norabide bakarrekoan oinarritutakoak, jada ez die behar bezala erantzuten ikasleen beharrei, ezta etengabe eboluzionatzen ari den gizartearen eskaerei ere. Gaur egungo gizartean, aurrerapen teknologiko azkarrek, aldaketa sozialek eta aniztasun gero eta handiagoak markatuta, XXI. mendeko eskaera eta erronketara egokituko den hezkuntza berritu, aktibo eta inklusibo baten beharra nabarmentzen da.

Hezkuntza berritu batek irakaskuntza-ikaskuntza prozesua ulertzeko eta gauzatzeko modua eraldatu nahi du, ikasleen parte-hartze aktiboa, kritikoki pentsatzeko gaitasuna, inklusioa eta autonomia sustatuz. Proposamen pedagogikoa da, eta ikasleek mundu garaikidearen erronkei aurre egin ahal izateko trebetasunak eta gaitasunak garatzea du helburu, hala nola arazoak konpontzea, lankidetzeta, sormena eta moldagarritasuna.

Karrera amaierako lan honetan, egungo hezkuntza-sisteman hezkuntza-metodologia berriak ezartzeko beharra islatu nahi dugu. Metodologia honek babesten dituen oinarri teorikoak aztertuko ditugu, baita horiek ezartzeak dakartzan onurak eta erronkak ere.

JUSTIFIKAZIOA

Pantaila eta gailu elektronikoen erabilerak gora egin du lehen hezkuntzako ikasleen artean, eta, ondorioz, murriztu egin da aire zabaleko jolaserako denbora. Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologiek (IKT) adin goiztiarretan duten gero eta ospe handiagoa hainbat azterlanetan dokumentatu da (Morales-Domínguez et al., 2022). Pantailen erabilerak eta jarduera fisikorik ezak zerikusia dute; izan ere, gailu elektronikoen aurrean denbora pasatzeak bizimodu sedentarioa izatea eragin dezake. Gazte nerabeekin egindako ikerketa baten arabera, pantailen aurrean sedentarietatea da gazteen jarduera fisikorik ezaren iturri nagusia denbora diskrezionalean (Trujillo, 2011).

Bestalde, pantailen gehiegizko erabilerak haurren garapen kognitiboari eta portaerari nola eragin diezaiokkeen kezka dago, batez ere Arreta Gabeziaren Nahasmendua eta Hiperaktibitatea dutenak. Hainbat ikerketak pantailen erabileraren eta AGNHren sintomen arteko lotura ikertu dute. Adibidez, Johnson et al.-en (2002) ikerketa batek aurkitu zuen gehiegizko pantailaren denbora lotuta zegoela arreta falta eta hiperaktibitate maila handiagoekin AGNH zuten haurrengan.

Hezkuntzak funtsezko zeregina du bizimodu osasungarria sustatzeko. Osasuna sustatzera bideratutako hezkuntzak pertsonen beren ongizate fisiko eta mentalari buruzko erabaki informatuak hartzeko behar dituzten ezagutzak, trebetasunak eta motibazioa eman diezazkieke. Dena den, hezkuntzak ohitura osasuntsuak irakasten dituen arren kontraesanetan jausten da maiz, izan ere, lehen hezkuntzako ikasleek ordu gehiegi igarotzen dituzte eserita, eta horrek ondorio kaltegarriak izan ditzake haien osasunean. Denbora luzez eserita egotea hainbat osasun-arazorekin erlazionatu da, hala nola obesitatearekin, presio arterialaren igoerarekin, odoleko glukosa-maila altuekin eta gerriaren inguruko gorputz-gantz gehiegirekin (Farinola eta Dickens, 2010). Beraz, garrantzitsua da mugimendua eta ariketa fisikoa eskatzen duten jarduerak sustatzea, hainbeste denbora eserita eman beharrean.

Aurretik aipatutako arazoei aurre egiteko dugun harraminta metodologia da. Hezkuntza-metodologia tresna garrantzitsuenetakoa da irakasleentzat. Metodologia irakasle batek ikasleen ikaskuntza irakasteko eta errazteko erabiltzen dituen ikuspegiari, estrategiei eta teknikei dagokie. Lehen hezkuntzan metodologia aktiboen eta diziplinartekoen beharra dago, ikasleentzako ikaskuntza esanguratsua, motibagarria eta aktiboa sustatzearen garrantziaren ondorioz. Hainbat diziplina integratzean, ikasleek munduaren ikuspegia eta

ulermena zabaltzeko aukera dute eta horrek ezagutzaren ikuspegi holistikoagoa eta osoagoa sustatzen du. Metodologia egokiak erabiltzeak, ikasleek trebetasun kognitiboak, sozialak eta emozionalak gehiago edo gutxiago suspertzea baldintzatuko du, eta sormena, pentsamendu kritikoa eta arazoan ebazpena susta ditzake. Argi geratu zaigu azken urteotan espediente akademikoa ez dela bizitzako arrakasta-berme bakarra, errealitatea beste bat dela; une honetan, egoera sozial, ekonomiko eta kulturek ikusarazi behar digute garaiak aldatu direla eta herritar kritikoak, konprometituak eta, batez ere, ikasten ikasteko eta aurrez aurre ditugun aldaketetara egokitzeko gai direnak behar ditugula.

Aurrekoa guztia kontuan izanda, hurrengo lanean aurkituko duzuen saio sekuentzia BAPNE metodologian oinarrituta egongo da, Gorputz Hezkuntzaren eta Musikaren edukiak bateratzen dituen proposamena eta nahiz eta edozein ikasleri zuzenduta dagoen AGNH dun ikasleetan onurak izango ditu. Horretarako Romero Naranjok aipatutako AGNH-rekin lan egiteko gomendioak betetzen direla bermatu da.

LANAREN HELBURUAK

Gorputz-hezkuntzako proposamen didaktiko bat egitea, ikasleari modu integralean eragingo diona, gorputz-adierazpenaren bidezko metodologia aktibo, transdiziplinar eta inklusiboan oinarrituta, ikasleek, gorputz-perkusioa erabiliz, hezkuntza fisikoak eta musikak gizartean duten garrantzia uler dezaten, eta mundua hobetzeko tresna izan daitezkeela uler dezaten:

- Ikasleak motorki estimulatzeaz gain kognitiboki, soziaki eta emozionalki estimulatzea.
- BAPNE metodologiaren bidez proposamen inklusibo bat sortu AGNH duten ikasleentzako.
- Musika eta mugimendua bat direla irakastea

Galdera hauei erantzutea:

- Beharrezkoa al da Hezkuntza Fisikoa lehen hezkuntzan?
- Zer ekarpen egin dezake musika-hezkuntzak Gorputz Hezkuntzan?
- Gorputz-perkusioak ikaslearengan eragin al dezake modu integralean?

MARKO TEORIKOA

GARAPEN JASANGARRIRAKO HEZKUNTZA

2015ean, Nazio Batuen Erakundeak 17 helburu komun proposatu zituen, bi hamarkada baino gutxiagoan lortu beharrekoak. Helburu horiek Garapen Jasangarriko Helburuak (GJH) izenez ezagutzen dira, eta Agenda 2030 izeneko estrategia global baten barruan kokatzen dira. Hezkuntza GJHak lortzeko funtsezko ardatz gisa proposatu da, eta hezkuntza-sistemaren osagai guztiak funtsezkoak dira mundu jasangarriago bat lortzen laguntzeko ekonomian, gizartean eta ingurumenean (Eusko Jaurlaritza, 2015).

Bestalde, COVID-19aren pandemiak hezkuntzan aldaketa erradikalak eragin dituela ukaezina da, eta, horren ondorioz, curriculumak birpentsatu eta egokitu behar izan da agertoki teknologiko berrietara eta munduak aurrez aurre dituen baldintza atipikoetara. Osasun-krisiak agerian utzi du hezkuntzan berdintasunik ezari eta ekitaterik ezari heldu behar zaiola, batez ere egoera ahulenean daudenezat (Márquez, 2022).

Beraz, esan dezakegu hezkuntza funtsezkoa dela helburu iraunkorrak garatzeko; izan ere, ingurumena zaintzearekin, pobrezia desagerraraztearekin eta berdintasuna eta justizia soziala sustatzearekin kontziente eta konprometitu dauden herritarrak prestatzeko aukera ematen du (Gómez-Jarabo et al., 2018; Rentería-Vera et al., 2022; Ortega León & Batista Ojeda, 2022). Nelson Mandelak adierazi zuen bezala, "Hezkuntza da mundua aldatzeko erabil dezakezun armarik boteretsuena" eta Garapen Jasangarriko Helburuek ere norabide horretan doaz. Laugarren GJHak, bereziki, kalitatezko hezkuntza inklusiboa eta ekitatiboa bermatzea du helburu, eta bizitza osoko ikaskuntzarako aukerak sustatzea guztiontzat (UNESCO, 2015).

Laburbilduz, kalitatezko hezkuntza lortzeko eta GJHak betetzeko, beharrezkoa da erakunde konprometituak, bokazioa duten irakasleak eta komunitateen, gobernu-instantzien eta, oro har, herritarren laguntza izatea. Gainera, funtsezkoa da eskolak eraikitzen eta lurralde osoan hezkuntza sustatzen inbertitzea (Anaya Falcon, 2022).

HEZKUNTZAREN INTEGRALA ETA HEZKUNTZA FISIKOAREN BEHARRA

Hezkuntzak hainbat arlotan eragiten dio ikasleari: arlo kognitiboan, arlo soziala, arlo emozionalean eta arlo fisikoan.. Ikasgai gehienek arlo kognitiboari erreparatzen diote eta batzutan nahigabe ere arlo emozional eta sozialari, baina, Gorputz Hezkuntza da arlo fisikoari erreparatzen dion ikasgai bakarra. Hezkuntza Sistemari esleitzen zaion helburuetako bat gizakien prestakuntza integrala eta iraunkorra ahalbidetzea da, pertsona gisa egin daitezen dimentsio guztietan. Beraz, gorputz hezkuntza gure curriculumean existituko ez balitz ez litzateke arlo fisikoan garapen kontzienterik egongo, ondorioz ikasleen garapen integrala ez legoke erabat garatuta.

Gorputz-hezkuntza curriculum-diziplina bat da, eta irakasgai mekanizista eta teknikitzat hartu da, mendebaldeko gizartean nagusi den kultura arrazionalista hegemonikoaren eraginpean dagoena (Soto & Vargas, 2018). Ildo horretan, hezkuntza-erakundeetan gorputzaren tratamendua mugimen-eremura murriztu da, eta horrek hezkuntza-eremuan osasuna sustatzeko eta babesteko kulturarik eza ekarri du (Perdomo & Castillo, 2016). Ez dugu ahaztu behar errendimendu-diskurtso batetik gatozela, non hautaketa, entrenamendua, bazterketa, indartsuenaren biziraupena eta lehiaketa nagusitzen ziren. Hori guztia partaidetza-diskurtso bihurtzen ari da urteen poderioz, eta helburua inklusibotasuna eta parte-hartzea dira, non alderdi motorrari erreparatzeaz gain, alderdi kognitiboa, emozionala eta soziala ere aintzat hartzen diren (Tinning, 1986).

Gorputz-hezkuntza tresna baliotsua izan daiteke giza ahalmena garatzeko. Gorpuztasunak biologikoa, psikologikoa eta soziala integratzen dituen giza dimentsioari egiten dio erreferentzia, eta pertsonak munduarekin hautemateko, adierazteko eta erlazionatzeko moduarekin lotzen da (Soto & Vargas, 2018). Motrizitateari esker, haurrak bere alde aurreko esperientziak, motorrak eta psikomotorrak, mentalak eta emozionalak agerian jar ditzake bere erantzunen pobrezian edo aberastasunean. Horrek erraztu egiten dio irakasleari bakoitzaren eta taldearen gaitasunen maila ezagutzea, errespetatzea eta horietatik abiatzea, guztiak errendimendu-maila uniformera iristea proposatzean behartu gabe. Are gehiago, bakoitzak bere esfortzu-mailak ezagutzeko eta bere burua gainditzen saiatzeko aukera ematen du (Lora, 2011).

Urteetan gizakia hiru dimentsioz osatutako entitate globaltzat hartu da, biologikoa, psikologikoa eta soziala, eta dimentsio hauek garapenaren adierazpen biosozialak,

psikobiologikoak eta psikosozialak eragiten dituzte. Motrizitateak pertsonaren eta hura bizi den giroaren arteko lotura egotea ahalbidetzen du, baita giza eragiketa askoren arteko lotura gisa ere, eta horrek hiru arlo handitan eragiten du: arlo biomotorrean, psikomotorrean eta soziomotorrean (Casquete Fabre, 2017). Beraz, ezinbestekoa da motrizitatearen lanean oinarritutako prestakuntza, gizakiaren prestakuntza integralerako.

Jaiotzetik bertatik, ikaskuntza eta garapen motorrak ikaslearen garapen optimoari laguntzen diote, egunero gaitasun motorrari lotutako erronka berriei aurre egiteko. Kalkuluen arabera, giza garun batek berrehun bilioi neurona-konexio izan ditzake, jarduera fisikoa egiteak, beste jarduera batzuekin batera, hala nola irakurtzea, musika entzutea, arteaz gozatzea, beste pertsona batzuekin harremanak izatea, besteak beste, 1.000 bilioi konexio ere sor ditzake (Bueno, 2019, Arufe-Giráldez et al.-ek aipatua, 2021).

Azkenik, ez dugu ahaztu behar Gorputz Hezkuntzaren helburuetako bat kultura motorra aberastea dela. Kultura-motorra mugimenarekin eta jarduera fisikoarekin lotutako ezagutza, trebetasun, praktika eta balioen multzoari dagokio, kultura-testuinguru jakin batean (Giraldo, 2015). Kultura honek joko tradizionalak, praktika artistikoak eta komunitate baten nortasunaren eta tradizioen parte diren kirol-jarduerak barne hartzen ditu. Gorputz-hezkuntzaren eta mugimen-prestakuntzaren helburua da mugimen-trebetasunak garatzea, osasuna eta ongizatea sustatzea, eta honekin kultura-motorra aberastea (Kajekai-Juwa et al., 2022).

GORPUTZ ADIERAZPENA

Arteak, oro har, eta mugimenduaren bidez egiten den agerpenak, bigarren mailako lekua hartu du une askotan. Baina garai honetan sormenari ateak irekitzen zaizkio, norbanakoaren eta gizartearen garapen integralerako funtsezko tresna den aldetik.

Gorputz Adierazpena Heziketa Fisikoan txertatzen da 1970eko Hezkuntzaren Lege Orokorraren planteamendu pedagogikoetan, Adierazpen Dinamikoaren arloan, Oinarrizko Hezkuntza Orokorraren etapari lotuta. Agerpen horrek esan nahi du gorputz-irakaskuntza Gorputz Hezkuntzaren arloan sartzen dela. (Aijón, 2012).

Parlebasek (2003), Praxiologia Motorraren sortzaileak, ekintza motorraren eremuak ezartzen ditu, zehazki 7 mutzotik 7. eremuan kokatzen du, eta, horien artean, helburu artistiko eta adierazkorrak dituzten ekintzen eremua definitzen du, hau da, helburu

estetikoak eta komunikatiboak dituen eta ekintza kolektiboko proiektuak ekar ditzakeen eremua. Mugimenduaren adierazpen-dimentsioa garatzeko tresna pedagogikoa gorputz-adierazpena da. Praktikan jartzearekin batera, gorputzaren bidez lortzen den lengoia berri baten ateak irekitzen dira, mugimendua sortzen duen energiaren sorlekua (Coterón eta Sánchez, 2010).

Mugimenduan dagoen gorputzak etengabe adierazten ditu mezuak, keinuen, jarrerren, begiradaren eta gorputz-formaren posizio aldakorren bidez. Isiltasunetik ekintzara, gorputzaren edozein mugimendu interpreta daiteke. Gorputz-mugimenduaren hizkuntzak espresibitatea eta komunikazioa bilatzen ditu nahita, bere sormen-gaitasun osoan oinarrituta. Hizkuntza horren adierazpen- eta komunikazio-aukerak aztertzeak ikaslearen gorputz-adierazpenarekiko interesa piztuko digu, haren ezagutzatik eta erabileratik sorkuntzarako eta ezagutzarako ateak irekiko baitzaizkigu. (Coterón eta Sánchez, 2010).

Gorputz-adierazpenak ikaslearen garapen pertsonal eta integralari laguntzen dio Gorputz Hezkuntzan, eta ikaskuntzan eta gorputzaren garapen propioan laguntzen du, mugimendua hizkuntza gisa erabiltzen eta gorputza ikuspuntu estetiko eta artistiko batetik aztertzen duelako (Viera eta González, 2010). Gorputz-adierazpena hezkuntza-praktiketan erabiltzean, ikasleari sortzailea, irudimentsua eta berritzailea izaten laguntzen diogu. Horri esker, bere buruarekiko konfiantza handitzen du eta bere ideiak eta pentsamenduak adierazteko beldurra gutxitzen du. Gorputz-adierazpenak sormenaren eta sozializazioaren garapena sustatzen duten metodologia malguen bidez irakats daitezkeen edukiak ditu (Pañego eta García, 2015).

MUSIKA GIZAKIARI EGINDAKO EKARPENA

Egungo musika-hezkuntza bigarren mailako ikasgaitzat hartzen da eta nahikoa da Ikasleak Ebaluatzeko Nazioarteko Programak (PISA) ebaluatzen dituen ikasgaiak erreparatzea hau ikusteko. Programa honek herrialde parte-hartzaile bakoitzeko ikasleen eskola-emaitei buruzko datuak aurkezten ditu, ebaluazio-eredu oso zehatz baten arabera, eredu estandarizatua eta zenbakizko adierazleetan soilik oinarritua dagoena. Ebaluazio honetan hizkuntzak, matematika eta zientziak baino ez dira kontuan hartzen, ebaluazio-agentziak uste baitu horiek direla ikuspegi kuantitatibotik ebalua daitezkeen irakasgaiak eta eskola-arrakasta aurrean dezaketanak, beste ikasgai batzuk alde batera utzita, hala nola musika, azken horren izaera ebaluazio-proba horien izaeratik nabarmen desberdina baita (Aróstegui, 2016, Fernández-Jiménez eta Jorquera-Jaramillo-k aipatua, 2017). Beraz, Matematika, zientziak edo hizkuntzak bezalako ikasgai batzuk lehenesten dituzten

curriculum-ereduak daude, garrantzi gutxiagokotzat edo bigarren mailakotzat jotzen direnen kaltetan, musikaren kasuan gertatzen den bezala. Musikari buruzko ikuskera desberdinak egon daitezke, eta hori ikaskuntzen transmisio-bidetzat hartzen da, berez baliorik ez duen bigarren mailako ikasgaitzat hartzen baita (Peñalba, 2017).

Musikaren beharra baztertzeak, haren onurak ere baztertzea dakar, izan ere, musikak hainbat eremutan eragin beharko luke eta horren kontzientzia izatea ezinbestekoa da (Rodríguez, 2012; Naranjo, 2015):

- Alderdi kognitiboari dagokionez, musikak ustekabeko egoerei sormenezko erantzunak inprobisatzea ahalbidetzen du; arreta, behaketa, kontzentrazioa, memorizazioa, esperimenezkoak, buru-arintasuna eta sormena bultzatzen ditu, emaitzak ebaluatzea ahalbidetzen du, gaitasunak neurtzen ditu, bere burua ezagutzen laguntzen du eta pentsatzen irakasten du.
- Alderdi psikomotorrean, musikak gorputza baldintzatzen du, psikomotritate fina eta lodia garatzen du, gorputzaren arintasuna eta autonomia, imitazio bidezko praxiak, disoziazio psikomotorra, sistema propiozeptiboaren garapena...
- Maila neurologikoan, Malgutasun kognitiboa (plastikotasun sinaptikoari, neurogenesiarri edo garun-baskularizazioari lotutako BDNF proteinaren mailak handitzen ditu): Arretaren garapena (fokala, sostengu selektiboa, txandaka zatitua, lan-memoriaren garapena) prozedura-memoria garatu eta, mugimenduaren plangintza indartzen da
- Azkenik, musikak funtzio oso garrantzitsua betetzen du haurren garapen sozioafektiboan, rolak bereizten eta erantzukizunak definitzen irakasten baitu. Musikak ikasgelan parte-hartze handiagoa eta hobe izateko gaitzen du, baita ikaskideekin eta helduekin ere, jolasen eta musika-jardueren bidez (adibidez, gorputz-perkusioa) haiekin partekatzean edo haiekin elkarreraginean aritzean.

Dena den, ezinezkoa da sinestea edozein proposamenek aurretik aipatutako onura guztiak betetzea, gizakia unitate funtzional eta existentzial gisa ulertzeak musika-hezkuntzako proposamenak berritzaile eta estimulagarriak eskatzen ditu, entzumen-entrenamenduaren mugak gainditzen dituztenak eta, ikuspegi integratzailearekin, mugimendua (edo gure kasuan gorputz perkusioa) funtsezko elementu gisa hartzen dituztenak pertzepzio-, adierazpen- eta sormen-prozesu musikalean (Nicolás eta Sanz, 2013).

MUSIKAREN EKARPENA GORPUTZ HEZKUNTZAN

Musika-hezkuntzaren diziplinarteko ahalmen handia prozesu sortzaile-musikalean murgiltzen diren adierazpen- eta pertzepzio-moduen bidez erabil daitezkeen baliabideen kopuruari zor zaio. Aldi berean, motibazio-gaitasunak eta musikak ikasleengan pizten duen izaera atseginak, irakatsi eta ikasteko prozesua esperientzia atsegingarri bihurtzen dute, ekintzaren eta dibertimenduaren bidez modu esanguratsuan ikasteko (Gutierrez Cordero et al., 2011).

Musikak eragina izan dezake ikasleen garapen sozial, emozional eta kognitiboan, gorputz-hezkuntzaren testuinguruan, hainbat modutan. Azterlan batek musika tresna sozial garrantzitsua dela identifikatu zuen, ikasleen aldartea eta portaera alda ditzakeena, hausnarketarako espazioak zabalduz eta bizikidetzak praktikatzeko motibazioa emanez. Gainera, musikak herritarren gaitasunei buruzko prestakuntza hobetu dezake, ikasleen alderdi emozionaletan, sozialetan eta kognitiboetan oinarrituta (Gómez Gutiérrez et al., 2022).

Musika Gorputz Hezkuntzako baliabide nagusietako bat izan beharko litzateke, ikasleen motibazioan laguntzen baitu, klaseetako dinamismoa eta ikasleen gozamina sustatzen baititu (Morejón et al., 2020). Elementu onuragarritzat jotzen da pertsonengan, oso txikitatik onura kognitiboak, mugimen-onurak eta adierazpen-onurak ematen baititu, psikomotrizitatearen garapena baldintzatuz, gainera, Gorputz Hezkuntzako eskoletan musika erabiltzeak gozamen-maila hobetzen du, proposatutako zereginak gauzatzeko abiadura hobetzen du, eta ikerketa honek ikasleengan duen neke sententzia gutxitzen du, denbora azkarrago igarotzen delako sententzia hautematearekin batera (Patón et al., 2016).

Medina et al.-ek (2004) musikariek ez erabiltzeko arrazoi nagusia irakasleek beren prestakuntzan ikasgai hori jaso ez izana dela ondorioztatu dute, eta beste arrazoiak azpiegiturarekin izandako arazoak eta ikasgelarako material urria direla. Musikak gorputz-adierazpenarekin duen lotura aztertzean ikusten den arazo nagusia egin daitezkeen jarduerak ez ezagutzea da, pertsona gehienek uste baitute horien arteko lotura bakarra dantza edo lotutako jarduerak direla. Beraz, ezinbestekoa da musika-ezagutzekin prestatutako gorputz-hezkuntzako irakasleen beharra; izan ere, musikan aditua den gorputz-hezkuntzako irakasle batek musika eta gorputz-adierazpena modu eraginkorrean integratzen dituzten jarduerak diseinatu eta inplementatu ditzake, eta horrek ikaskuntza-esperientzia eta ikasleen konpromisoa hobetu ditzake.

Bestalde, musika tresna psikomotor gisa erabil daiteke gorputz-hezkuntzan; izan ere, emozioak, desinhibizioa eta aldartea estimulatzen ditu, eta horrek ikasleen gaitasun holistikoa garatzen lagun dezake. Hala ere, ez dago prestakuntza- eta ikasketa-euskarririk, eta hezkuntza-komunitateak zalantzak ditu bere eskoletan musikomotrizitatea ezartzeko moduari buruz. Dena den, musika oso hezkuntza-baliabide interesgarria da, eta osagarri psikomotor gisa erabil daiteke gorputz-hezkuntzan, erritmo- edo tonu-ezaugarriek ekarpen baliotsua egiten dute mugimen-ekintzak hainbat mailatan gauzatzeko orduan: mekanikoa, motibaziozkoa, etab. (González Serrano, 2021).

Azkenik, aipatzekoa da musika ikasgaitik Gorputz Hezkuntzako ikasgaiaren era transbersalean landu daitekeen hezkuntza baliabide aipagarrienetako bat gorputz perkusioa da. Mugimendua eta esperientzia gure ikaskuntzen oinarria badira, gorputzeko mugimenduak musika ulertzeko, ezagutzeko abiapuntua izan daitezke. Garunaren sistema sensoriomotorrak egitura neurologikoetan duen inplikazioa musika-ikaskuntzaren ikuspegi gorpuzdunaren bermatzailea izango da, gorputza hainbat zentzutan inplikaturik baitago (Nicolás eta Sanz, 2013). Ortíz eta Dauderren gorputz perkusioan oinarritutako ikerketa baten (2017) lortutako emaitzek agerian utzi dute, eta ziurtasun osoz esan daiteke, gorputz-perkusioa tresna ona izan daitekeela eta dela ikasleak eremu askotan garatzeko, batez ere gizarte-trebetasunei, koordinazio-gaitasunei, musikari eta erritmoari dagokienez.

GORPUTZ PERKUSIOAREN OINARRIAK ETA HISTORIA

Gorputz perkusioa gorputzean perkutitzeko artea da, helburu didaktiko, terapeutiko, antropologiko eta sozial batekin soinu mota desberdinak sortuz. Bai musika-kulturen arloan, bai ikuskizunaren munduan, helburu hori duten konpainiekin gertatzen den bezala, gorputz-perkusioak rol desberdinak izan ditu, eta horiek kultura bakoitzaren berezko erabilera, esanahi eta funtzioetan sailka daitezke (Romero Naranjo, 2015).

Gorputz-perkusioa kultura askotan dagoen adierazpen- eta komunikazio-modu bat da. Gizakiak, hasiera-hasieratik, musika egiten zuen bere esku eta oinekin, eta, gaur egun, oraindik ere badira instrumenturik erabiltzen ez duten tribuak, bere gorputza izan ezik. Horren adibide garbia da Namibiako Himba tribua. Jatorrizko kulturetan, gizakiak bere naturari datzekion elementuetatik sortzen zituen bere mezu musikalak: ahotsa, mugimendua, gorputz-perkusioa (Romero, 2008).

Gizonak mugimendua eta gorputz-perkusioa bere berdinekin harreman fisiko bat ezartzeko erabiltzen dituenean, tresna edo esanahi izateari utziko dio, eta izakiaren eta munduarekin eta besteekin lotzen gaituen loturaren adierazpen edo agerpen intimoztat hartuko da. Mugimendua eta kontzientzia osotasun bat dira, ez da mugimendua pentsatzen (Nicolás eta Sanz, 2013). Ikuspegi horrek eragin handia izan zuen mugimenduaren eta musikaren irakaskuntzaren arteko loturan. Hala ere, XIX. mendearen amaieratik eta XX. mendearen hasieratik, hainbat autorek, hala nola Friedrich Fröbel, Hanson, Byington..., argudiatzen zuten mugimendua eta erritmika funtsezkoak eta oinarrizkoak zirela musika-prestakuntzan, hainbat ikuspuntutatik. Aitzitik, beste egile batzuek uste zuten mugimenduak ez zuela ezertarako balio, eta horien artean nabarmentzen da T. Giddings. (Trives Martínez et al., 2018)

Babatunde eta B. Warnoren argitalpenak mugarri bat markatu zuen gorputz-perkusioaren ikuspegiari. Babatunde Afrikako tribu bateko perkusionista da, eta, AEBra joan zenean, bere erritmoaren ikuspegia proiektatu zuen, maila psikomotorrean zein sinbolikoan, argi eta garbi uzten du haurrak, tresna batekin lan egin aurretik, bere gorputza kontrolatu behar duela (Trives Martínez et al., 2018).

Mugimenduarekin lotutako jarduerak sistematizatu zituen lehen egilea Jacques-Dalcroze izan zen. XX. mendearen hasieran argitaratutako argitalpenen bidez, gorputzari eta haren mugimenduari lotutako eremu berri bat ireki zuen, euritmiari eta haren ondorio pedagogiko musikalei dagokienez. Autore honek baliabide psikomotorrak urrats eta zaplada gisa erabiliz artikulatzen ditu bere ariketak, konpasak, pultsuak eta denborak nabarmentzeko, aldi indartsuak eta ahulak eta beste musika-alderdi batzuk azpimarratze aldera (Martínez eta Nicolás, 2013).

Carl Orff pedagogoak da gorputz-perkusioa modu sistematizatuagoan erabiltzen hasten dena, hitza eta mugimendua bateratzen baititu, hainbat soinu-plano mailakaturik, besteak beste klaskadak, zapladak, izterrak eta oinatzak. Lan erritmikoari eusten dioten soinu-aukera ugari dituen tresna gisa gorputza erabiltzen duen lehen egilea da. Ahotsa landu beharreko erritmo-egiturak barneratzen laguntzen duen beste tinbre bat da (Estariaga eta de Landa 2012).

Willems metodoak entzumen-hezkuntzan oinarritutako beste ikuspegi bat ematen du, soinuaren parametro nagusien bereizketan oinarrituta: altuera, tinbrea, intentsitatea eta iraupena. Ikasketa musikaren ikuspegi globalagoa eta psikologikoagoa pertsonaren garapen integralaren prozesuaren barruan kokatzen da (Martínez eta Nicolás, 2013).

Willemsen ideia ez da ez ikasgaian, ez instrumentuetan oinarritzen, bizitzaren eta musikaren printzipioetan baizik. Willemsek garrantzi handia ematen die mugimenduari (Dalcrozeren eragina) eta ahotsari (Sanz Sancho, 2018). Hezkuntza musikala hezkuntza instrumentalaren aurkakotzat jotzen zuen, hezkuntza hori musika-hezkuntzara iristeko bitarteko gisa ulertzen baitzuen.

Espaniar estatuan adituenean artean Francisco J. Romero da eremu akademikoan gorputz-perkusioa irakasten duen lehen espezialista, eta, horretarako, BAPNE izenez ezagutzen den eredu metodologiko bat diseinatu zuen 1998an. Izena akronimo bat da, Biomekanika, Anatomia, Psikologia, Neurozientzia eta Etnomusikologiatik datozen sigletatik abiatuta sortua. Hain zuzen ere, BAPNE metodoaren helburua adimen anitzak gorputz-perkusioaren bidez garatzea da, aurretik aipatutako eta metodoari izena ematen dioten bost diziplinen laguntzarekin .

BAPNE METODOA

Hasteko, esan beharra dago BAPNE metodoa ez dela musika-metodo bat, arreta, memoria, psikomotrizitatea eta kontzentrazioa garatzeko estimulazio kognitiboko metodo bat dela, eta bere instrumentua gorputz-perkusioa da (Romero Naranjo, 2015). Beste musika-metodologia batzuetan ez bezala, BAPNEk ahotsa ez du testuari, melodiari, errezitatuari, musika-figurari edo konpasari laguntzeko erabiltzen, hizkuntza gehitzen du (pentsatua, mintzatua, errezitatua edo kantatua), bi gorputz-adarrak eta ahotsa modu independentean disoziatzea helburu hartuta. Gorputz-perkusioko jarduerak funtzio kognitiboen estimulazioarekin lotuta egotean datza proposamen hau eta eginkizun kognitibo horiek honako hauek dira: memoria, espazio-orientazioa, hizkuntza, arreta-sarea, praxiak, funtzio betearazleak, ikusmen-eta espazio-trebetasunak, kognizio soziala...(Romero Naranjo, 2015).

Bestalde, aipagarria da metodo honetan saioak modu hierarkikoak baztertzeko direla, non irakaslearen eta ikaslearen arteko harremana horizontala den eta saio zirkularrak proposatzen diren, irakaslea taldeko kide den beste bat bezala dago (Romero et al., 2014). Halaber, BAPNE metodoa motibazioaren premisatik abiatzen da ikuspuntu ludikotik, eta ikaskuntza psikomotorreko hainbat modu eskaintzen ditu, guztiak biomekanikari zuzenean lotuak. Metodoak jasotzen dituen lau ikaskuntza-moduak helburu horrekin diseinatuta daude, eta honako hauek dira (Díaz, 2017):

a) Imitazioa-Errepikapena: Metodo honetan, imitazioa bigarren maila batean geratzen da irakatsi eta ikasteko prozesuan; izan ere, ulertzen da irakaslearen interakzio-modua ikasgelan hainbat estimuluren aplikazioak arautuko duela.

b) Alderantzizko erreakzioa edo kontrakoa: Ikuspegi biomekanikotik eta 3 planoak kontuan hartuta (horizontala, luzetarakoa edo frontala eta sagitala), ikasleak bere gorputza kolpatu behar du irakasleak egiten duen moduan ez bezala.

c) Koordinazio zirkular aldakorra: erritmo- edo hitzezko egitura batean oinarritzen da, eta egitura horri pixkanaka aldaketak eta zailtasuna gehitzen zaizkio.

d) Denboran oinarritutakoa: Ikasteko modu honen helburua bat-bateko irakurketaren garapena da, eta gorputza nola mugitu adierazteko kode gisa balio duten ikusizko estimuletan oinarritzen da. Estimuluak forma geometrikoak, koloreak edo zenbakizko oinarriak dira.

Dena den, BAPNE metodoa psikomotrizitatean egin ditzakeen aportazioak aztertzea da lan honen helburua. Adimen anitzak mugimenduaren eta gorputz-perkusioaren bidez modu sistematizatuan garatzen dituen metodologia izanda, psikomotrizitateari dagokionez, imitazio-jarduerak, disoziazio psikomotorra, sistema propiozeptiboaren garapena, alternantzia motorrak, koordinazio-mota desberdinak eta abar lantzen dira. BAPNE metodoak gehien lantzen duen alderdietako bat psikomotrizitate finaren estimulazioa da, Solfeo Kognitiboaren bidez (Romero Naranjo, 2019). Instrumentuarekiko harremanean pentsatuz gero, psikomotrizitate finak berebiziko garrantzia du mugimen-zehaztasunaren garapenean eta antzera gertatzen da gorputz perkusioan.

Psikomotrizitatearen helburu nagusia trebetasun motorrak, kognitiboak eta sozioafektiboak garatzea da (Rigal, 2006). BAPNE psikomotrizitatearen barruan lateralitatea lantzen du, gorputz-perkusioaren bidez. Perkusio hori behar bezala sekuentziatu behar da, ikaslearen jarraipen egokia lortzeko (Piera Pérez, 2021). Mugimenduen koordinazioa entzumen- eta ikusmen-gaitasunen bidez bultzatu daiteke. Alde batetik, eskuzko koordinazioa gauzatzen da goiko gorputz-adarrekin; bestetik, oinezko koordinazioa beheko gorputz-adarren erabilerarekin; eta azkenik, koordinazio disoziatiboa, eskuzko koordinazioa eta pedal koordinazioa erabiliz, atal nagusiaren espezialitatearekin. Koordinazioa garatzeko, bi ariketa mota erabiltzen dira: alde bakarrekoa gorputzaren zati bakarra mugitzea dakarrenean (ezkerra edo eskuina) eta alde bikoa besoak edo hankak txandaka erabiltzen direnean (eskuina edo ezkerre) (Romero Naranjo, 2012a).

BAPNE metodoaren arabera, garrantzi handia du gure garun-kortexak, bertan garatzen baitira prozesu kognitiboak eta gaitasunak, batez ere funtzio sentzorialak eta motorrak (Romero Naranjo, 2012b). Kortexaren arlo batzuk borondatezko mugimenduari buruzkoak dira, eta BAPNE metodoaren ikaskuntza-modu desberdinetan jasotako estimazioen arabera egiten dute lan. Garunak gorputzaren zentzumen-eremu desberdinetatik jasotzen ditu aginduak, eta erantzun gisa gorputz-mugimendu bat egiten da. Ondoren, kolpatutako lateraltasuna, eskuekin egiten diren kolpeei buruzkoa. Egiten den sonoritatea kontuan hartzen denean, ariketa behar bezala egiten ari den ala ez baloratzen da (Piera Pérez, 2021).

BAPNE metodoaren beste zutabeetako bat arreta da, hainbat ikuspuntutatik landu daitekeena. BAPNE metodoaren jardueretan kontuan hartu beharreko arreta motak. Arreta jarduera erritmiko-melodikoekin landu daiteke, Sohlbergek eta Mateerrek (1987) ezarritako bost mota nagusiak lantzeko helburuarekin: fokala, jarraitua, zatitua, txandakatua, selektiboa eta alternantea.

AGNH ETA BAPNE METODOA

Hau gutxi balitz BAPNE metodoak bere funtsezko helburuetako bat betetzen du inklusioan psikologiaren laguntzearen bidez, gorputzeko perkusioa baliabide terapeutiko gisa erabiltzen baitu, besteak beste, dislexia, mugimendu-nahasmenduak, arreta-urritasuna eta hiperaktibitatea duten nahasmenduak (AGNH), Parkinsona eta Alzheimerra dituzten pazienteei lagunduz (Díaz, 2017).

Hiperaktibitatearekin edo gabe arreta-defizitagariko nahasmendua (AGNH) jatorri neurobiologikoko nahasmendu bat da, eta haurtzaroan hasten da. Jokabidea hiru faktore espezifikotan erregulatzeko zailtasunetan agertzen da: arretari eusteko gaitasuna, inpulsibiltatearen kontrola eta jarduera-maila (Artiles eta Jiménez 2006).

LAN MEMORIA

Lan-memoria etengabe martxan jartzen dugun funtzioa da, entzuten, hitz egiten, irakurtzen edo elkarreragiten dugunean, eta gure ekintzak gidatzen dituen barne-hizkuntzarekin du zerikusia. Arrazoiketa kontzientea errazten duten hausnarketetan, galderetan, jarraibideetan eta barne-deskribapenetan agertzen da (Romero Naranjo et al. 2014).

AGNH duten pertsonak zailtasunak dituzte memoria mota horretan. Bere garrantziak beharrezko diren prozesuei eragiten die, hala nola ahozko konpresioari (azalpen bat jarraitzeko eta gertaerak gogoan atxikitzeko orduan), ahozko adierazpenari (ideiak hari gidari bati jarraiki adierazten dituztenean), arazoaren ebazpenari (egoera bat aztertzeko eta aukerarik onena aukeratzeko orduan) eta denbora-antolaketari (Romero Naranjo et al. 2014a).

Gorputz-perkusio terapeutikoa, Bapne metodoaren arabera, oso erabilgarria da arlo horretan, jarduera-tipologiagatik lan-memoria estimulatzen baitu, ahozkoa eta hitzik gabekoa. Letra bat eta melodia bat kantatu eta buruz ikasten ditugunean, eta, aldi berean, perkutitu eta mugimenduz laguntzen diogunean, lan-memoria estimulatzen ari gara, kontzentrazioa lantzen eta arreta iraunkorra bultzatzen (Díaz, 2017).

HELDUTASUNIK EZA EMOZIOEN AUTOERREGULAZIOAN

AGNH duten pertsonak emozioen autokontrolerako zailtasun handiak dituzte, hau da, emozioak ingurunearen eta egoera zehatzaren beharren arabera kontrolatzeko, doitzeko eta moderatzeko gaitasuna. AGNH duten haur eta nerabeak erraz desmoralizatzen direla, aldartea maiz aldatzen dutela, frustrazioak onartzea kostatzen zaiela, akatsak onartzeko zailtasunak dituztela, erantzukizuna saihesten dutela eta besteen azalean jartzea kostatzen zaiela ikustea ohikoa da. AGNH duten pertsonak inkontziente emozionalaren porrot-, zailtasun- eta estres-bizipenak gordetzen dituzte adin txikienetik, eta bizipen horiek defents- eta babes-erantzunen edo jokabide maskaratzailen eredu bat eratzen dute (Romero Naranjo et al. 2014a).

Talde-lanak, berdinen arteko ikaskuntzak, kontaktu fisikoak, kantatzeak eta aldi berean jotzeak zeharka zalantzan jartzen ditu gutxietsitako identitateari lotutako usteak. Gorputz-perkusio terapeutikoaren arabera, bere praktikak ohiko erantzun-eredu horiek birkonfiguratu laguntzen du, zeharkako metodoen bidez, hala nola gorputz-hizkuntzaren bidez, eta autogaitasunaren autopertzepzioa errazten du berdinen arteko ikaskuntzaren bidez, lan-memoria eta empatia estimulatuz eta autoestimua hobetuz (Díaz, 2017).

Komeni da argitzea gorputz-perkusio terapeutikoak ezingo duela inoiz terapia farmakologikoa eta psikologikoa ordezkatu, osatu baizik. Laburpen gisa, gorputz-perkusio terapeutikoak honako gai hauetan laguntzen du AGNHren tratamenduan (Romero Naranjo et al. 2014a):

- Autogaitasunaren pertzepzioa errazten du, berdinen arteko ikaskuntzaren bidez.

- Nork bere buruari zuzendutako erantzunak estimulatzen ditu, helburu propio batera bideratzen direnak.
- Autoestimua hobetzen du, empatia lantzen du eta AGNH duten pertsonak emozionalki egonkortzen laguntzen du.
- Ohiko erantzun-ereduak osasuntsuagoekin aldatzen laguntzen du.
- Autokontzientzia errazten du.
- Komunikazioa eta bestearekiko lotura hobetzen ditu.
- Lan-memoria estimulatzen du, hitzezkoa eta hitzik gabekoa.
- Arretaren autonomia errazten eta estimulatzen du.
- Lan kooperatiboa errazten du.
- Presentzia fisikoa eta ahaleginaren balorazio positiboa sustatzen du.
- Plangintzako prozesu kognitiboa hobetzen du.

AGNH-REKIN LAN EGITEKO GOMENDIO OROKORRAK Jarraian, gorputz-perkusioaren lan terapeutikoan lagun dezaketen orientabide orokor batzuk adieraziko ditugu, Bapne metodoaren arabera (Romero Naranjo et al. 2014a):

- Batez besteko denbora-erritmoak, ez oso azkarrak ez oso motelak.
- Jarraibide argiak eta laburrak ematea.
- Jarduerak 2 eta 3 minutu bitartean planifikatzea.
- Saioek ez dute ordubetetik gorakoa izan behar.
- Astean saio bat gomendatzen dugu, gutxienez 12 astez.
- Aurrea hartzea funtsezko estrategia da.
- Positiboak izan behar dute negatiboak baino lehen.

METODOLOGIA

Hurrengo orrialdeetan aurkituko duzuen eskuhartzea BAPNE metodoan oinarritzen da. Metodo hau ez da ikasgela batean modu arbitrarioan aplikatutako ariketen edo dinamiken multzo bat. Aitzitik, ariketa sistematikoak eta progresiboak dira, eta helburu zehatzak dituzte, hala nola funtzio exekutiboa, arreta, kontzentrazioa, epe labur eta luzerako memoria edo koordinazio eta disoziazio psikomotorra suspertzea eta hobetzea.

Lantzen diren gorputz-perkusioko ariketek hiru plano biomekanikoen arteko koordinazioa eta disoziazioa eskatzen dute. Hiru plano horiek, sekuentzialki, koordinazioa eta disoziazioa lantzen dituzte, beste plano batzuk tartekatzen diren bitartean, ariketaren zailtasuna areagotzeko. Pons-Terrés et al. (2014) azaldu zertan dautzan hiru plano biomekanikoak:

- Plano horizontala: gorputza bitan banatzen du, goian eta behean, batez ere goiko eta beheko gorputz-adarrak. Romero Naranjok (2012b) dio BAPNE metodoaren bidez lateralitatearen koordinazioaren hiru estimulu mota lantzen direla:
  - Okulu/audio-eskuzkoa (goiko gorputz-adar bakoitza eta pertzepzioaren elementuak koordinatzen ditu), okulua/audio-oinezkoa (beheko gorputz-adar bakoitza eta pertzepzioaren elementuak koordinatzen ditu) eta okulua/audio-disoziatiboa (beheko eta goiko gorputz-adarren arteko aldizkako koordinazioa kudeatzen du).
- Plano sagitala: gorputza bitan banatzen du, eskuinean eta ezkerrean. Lau kategoria garatzen ditu: lateraltasun somestesikoa (gorputz-adarren batekin keinuak egitea), lateraltasun perkutitua (gorputz-adarren batekin perkusio-ariketak egitea), lateraltasun birakaria (gorputz-adarretako baten edo gorputz osoaren errotazioa), lateraltasun espaziala (espazio- eta denbora-nozioak garatzen ditu, gorputzaren mugimendua gela osoan landuz).
- Plano frontala: gorputza bitan banatzen du, aurrean eta atzean (aurrealdea-bizkarraldea).

BAPNE metodoan ariketak egiteko kontuan hartu behar den baldintza irakaslea ikasleen aurretik joan behar dela da. Beraz, koordinazioan kontrol handia izan behar du; izan ere, ariketa nola egin behar den erakusteko modu gisa egiten ari denez, ariketa aldi berean egiteko gaitasuna izan behar da, egingo den hurrengo urratsean pentsatzen egon behar da. Ariketa mental hori landu eta trebatu egin behar da, saioak egiteko unean ez dadin etengabe gelditu behar, saioaren erritmoari berriro ekiteko.

Bestalde, BAPNE ahalik eta era esanguratsuenean gauzatzeko eta ikasle guztietara egokitzeko, baita AGNH duen ikasleei, Ikaskuntzaren Diseinu Unibertsala estrategiaz baliatzea ezinbestekoa dirudi. Ikaskuntzaren Diseinu Unibertsalaren estrategia eta printzipioak ezartzean, ikaskuntza-ingurune inklusiboa eta AGNH duten ikasleen beharretara egokitua sor daiteke, haien arrakasta akademikoa eta ongizate emozionala bultzatuz. AGNH duen ikasle batekin gela batean IDU ezartzeko, garrantzitsua da estrategia eta printzipio hauek kontuan hartzea:

- Arau argiak eta malguak ezartzea: AGNH duten ikasleek zailtasunak izan ditzakete arau zorrotzak onartzeko; beraz, funtsezkoa da arau argiak eta malguak ezartzea ikasgelan.
- Distrakzioak saihestea: Ikasgelaren inguruko distrakzioak minimizatzeak AGNH duten ikasleei ikuspegia mantentzen lagun diezaieke
- Zeregin luzeak lan txikietan banatzea: AGNH duten ikasleek arazoak izan ditzakete esleipen asko betetzeko eta batetik bestera pasatzeko; beraz, erabilgarria da zeregin luzeak lan txikiagoetan banatzea.
- Aukerak eta laguntzak ematea: IDUK proposatzen du bide asko eskaintzea ikasleei materialera sartzeko edo zeregin bat osatzeko, ikasgaia gauzatu aurretik ikasleen beharrak aurreratuz.
- Etenaldiak eta mugimendu-uneak txertatzea: Geldialdiak eta mugimendudun jarduerak onuragarriak izan daitezke AGNH duten ikasleentzat, energia bideratzeko eta kontzentrazioari eusteko aukera ematen baitie.
- Espero diren portaerak indartzea eta berrelikadura positiboa ematea: AGNH duten ikasleen portaera ona aitortzea eta saritzea etorkizunean portaera errepikatzeko aukerak areagotu ditzake.
- Jarraibideak eta esleipenak egokitzea: Ikasgelako egokitzapenak, hala nola probetarako denbora gehigarria ematea, jarraibide argiak eta pertsonalizatuak, eta ikaskuntzan laguntzeko teknologia erabiltzea, erabilgarriak izan daitezke AGNH duten ikasleentzat.
- Azalpenetan errekursoak erabiltzea: Esan bezala badira euskera maila baxua duten ikasleak eta baita ulermen eta arreta arazoak dituztenak, beraz, azalpenak egokitzeko estrategia on bat arbeltxo bat erabiltzea izan daiteke, beti ere ahozko azalpenarekin lagunduz. Arbeltxoan fitxak erabil daitezke antolaketa eta dinamika ulertarazteko.

Azkenik, esan beharra dago proposamen didaktikoan honako metodologia hauek hartuko dira kontuan: aurkikuntza bidezko ikaskuntza, atazak esleitzea, problemak ebaztea eta aurkikuntza gidatua. Banaka lan egingo da, bikoteka, talde txikitan eta talde handian; autonomia nahiz taldearekin lankidetzeta eta erantzukizuna sustatuz.

PROPOSAMENA

Testuingurua

Ondorengo jarduera sekuentzia Eibarko Urkizu HLHI eskola publikoko Lehen Hezkuntzako 4. mailako ikasleetan oinarritu da. Eskolak ez du auzoko errealitate demografikoa islatzen, beste herrialdetako jatorria duten ikasleen portzentajea askoz handiagoa delako eskolan inguruan baino, eta jatorri euskalduna duten ikasle gehienak ikastolara edo eskola kontzertatuetara joaten dira. Hori dela eta, eskolako ikasleen artean ama-hizkuntza eta kultura anitz biltzen dira. Eskola zaugarria da %50eko zaugarritasuna baino gehiago baitu. Eskolarentzat erronka garrantzitsua da ikasle guztiek hezkuntza-baliabide eta -aukera berberak dituztela ziurtatzea. Eskola ahalegintzen da ikasle guztiei kalitatezko hezkuntza eskaintzen, alde batera utzita haien jatorri sozioekonomikoa edo zerbitzu gehigarriengatik ordaintzeko gaitasuna. Hala ere, hori erronka bat izan daiteke desberdintasun ekonomiko ugari dauden eremu batean.

Guztira 14 ikasle dira eta bertan TDAH duen ikasle bat dago. Ikasleek Gorputz Hezkuntzako 45 minututako 2 saio dituzte astean eta 15 minutu ematen zaie dutxatzeko arropa aldatzeko eta ilaran jartzeko. Normalean lehen hezkuntzako ikasleak ez dira gai azalpen luzeegiak edo konplexuegiak ulertzeko, eta zailtasuna areagotu egiten da proposamen didaktiko honen jarduerak normalean saio normal batean egiten diren jolas edo proposamenetatik nabarmen aldentzen direla konturatzen garenean. Oso garrantzitsua izango da zehatzak izatea, adibideak ematea eta hizkera sinple eta ulergarria erabiltzea, kontuan hartuta ikasle askok euskera ulertzeko zailtasunak dituztela eta ikasleen artean badela AGNH duen bat.

Bestalde, ziurtzat jotzen dugu hezkuntza fisikoak eduki ugari dituela emateko eta ordu gutxi, eta askotan luzatu nahiko genukeen proposamen didaktikoa izugarri laburtzen dela, garrantzi bereko beste proposamen batzuk urteko programazioan sar daitezela. Hurrengo proposamen didaktikoa modu errealistan programatuta dago, kontuan hartuta ezaugarri horietako zentro batean denbora gutxi dagoela; izan ere, badakigu proposamen askok, handinahiegiak izateagatik edo ustekabeak kontuan ez edukitzeagatik, edozein ikastetxetan egunerokoa baita, etengabe konponbideak inprobisatzera behartzen dutela irakaslea.

Argudiaketa curricularra

Funtsezko Konpetentziak	Deskriptore operatiboak	Konpetentzia espezifi koak	Ebaluazio-irizpideak	Oinarrizko jakintzak
HEZIKETA FISIKOA				
KPSII KE HK EK KAKK HKK	1 3 4 5 3 2 3 3 1 2 3 4 5	4. Ziurgabetasunik gabeko inguruneetako kooperazio-egoera sozomotorretan moldatzea, autorregulazio-prozesuak jarrera enpatiko eta inklusiboz garatuz, gizarte-trebetasunak baliatuz eta kooperazioko eta errespetuzko jarrerak hartuz, parte hartzen den guneetan gizarte-bizikidetzeta eta konpromiso etikoa lortzen laguntzeko. 5. Ziurgabetasunik gabeko inguruneetako oposizioko/kolaborazioko egoera sozomotorretan	4.1 Kooperazio-egoeren eskaerei erantzuteko ekintzak kateatzea, oinarrizko mugimendurako trebetasunak hautatuz eta taldearekiko konpromisoarekin eta elkartasunarekin konbinatuz. 4.2 Harrera, inklusio, laguntza eta kooperazioko gizarte-trebetasunak garatzea, gatazka indibidualak eta kolektiboak elkarriketa bidez kudeatuz eta estereotipoen, jarduera diskriminatzaileen eta indarkeriaren aurrean konpromiso aktiboa erakutsiz. 5.1 Oposizioko/kolaborazioko	C Multzoa Kooperazioko egoera sozomotorrak <ul style="list-style-type: none"> Esparru honen berezko askotariko jardun motorrak. Ekintza printzipioak eta arrakasta lortzeko gakoak kooperazio-egoeretan: taldeko ekintzak lankideekin koordinatu eta kateatu, sinkronizatu, algoritmo motorrak, gorputza kontrolatu, erabakiak adostasunez hartu... Jokoan bertan proposatzen den erronka bati edo sortzen den arazo bati konponbidea emateko erantzun originalak. Harrerako, inklusioko, laguntzako eta kooperazioko gizarte-trebetasunak. Oinarrizko trebetasun motorren aukeraketa eta konbinazioa. Gatazka indibidualak eta kolektiboak elkarriketa bidez ebatzi. Diskriminazioko eta indarkeriako jokabideen aurreko jarduketak. Taldearekiko konpromisoa eta elkartasuna. D multzoa. Oposizioko/kolaborazioko egoera sozomotorrak <ul style="list-style-type: none"> Nork bere ekintza aztertzeke eta azaltzeko prozedura. Jardun horiekin lotzen diren nozioak: norabidea, iskin egin, paserako eta jaurtiketarako distantzia ... *

		<p>elkarrekintzan aritzea, horrelako jardueren berezko ekintza-arauez eta -printzipioez jabetuz, informazio-eskaera handiko egoeretako jokabide motorra egokitzen hasteko eta kultura motorra eskuratzeko lagungarria izateko.</p> <p>7. Gorputza adierazpen- eta komunikazio-tresna gisa baliatzea, haren eragina baloratzuz, baita kultura tradizionalari eta garaikideari egiten dizkion ekarpen estetikoak eta sorkuntzakoak ere, eguneroko bizitzan modu erregularrean erabiltzen diren jarduketa motorren artean integartzeko.</p>	<p>egoerei erantzuteko ekintzak kateatzea, eskatutako ekintza-arauak barneratuz eta norberaren eta besteen emozioak ulertuz.</p> <p>5.2 Ikasgelan adostutako arauak eta joko-arauak errespetatzea, eta kiroltasunaren eta joko garbiaren parametroen arabera jardutea, parte-hartzaileen ekarpenak baloratzuz.</p> <p>7.1 Sentimenduak, emozioak edo ideiak transmititzen dituzten komunikazio-jardunetako banakako eta taldeko mugimendu konbinazioak edo koreografiak erreproduzitzea, gorputzaren adierazpen- eta erritmobaliabideak erabiliz</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jokoen arauak ezagutu, errespetatu eta onartu. * • Ekintza motorrak kateatu eta ekintzen sorta zabaldu. * • Oposizio kolektiboko jardunen balioak (saiatzea, zintzotasuna, elkartasuna, segurtasuna, legezketasuna). <p>F multzoa. Arte- eta adierazpen-egoera motorrak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gorputzaren komunikazio-erabilerak: keinuak, imintzioak, jarrerak eta abar. • Euskal kulturako eta beste kultura batzuetako erritmo- eta musika-jardun artistikoak eta adierazpenekoak. • Norberaren espazioa, erritmoa eta denboraren antolaketa. • Hurbileko espazioaren esplorazioa: objektuekin eta objekturik gabe, zenbait norabide eta mailatan, zabalera handiagoa/txikiagoa. • Espazioaren nozioak: tamaina (handia, txikia), norabideak (aurrera, atzera, albo batera), okupazioa (“in situ”, desplazamenduan), irekia/itxia, gainen/azpian...
--	--	--	--	---

			<p>7.2 Banakako edo taldeko proiektu motorrak egitea, lortutako emaitzak aztertzeko estrategiak erabiliz.</p> <p>7.3 Inguruneko berezko kulturaren arloko arte-adierazpen espresiboetan modu aktiboan eta bidezkoan parte hartzea, modu kritikoan baloratuz gizartean dituzten garrantzia, ondorioak eta eragina.</p>	
ARTE HEZKUNTZA (MUSIKA)				
<p>HKK KE KD KPSII HK EK KAKK</p>	<p>1 1 2 5 2 1 3 4</p>	<p>3. Soinuaren, irudiaren, gorputzaren eta baliabide digital eta multimodalen aukerekin esperimintatzea, ikerketa-jardueren eta esperientzien bitartez, ideiak, sentimenduak eta emozioak sormenez adierazteko eta komunikatzeko.</p>	<p>3.1 Gorputzaren eta arte adierazpeneko zenbait tresnaren adierazpen- eta komunikazioa ukera batzuk erabiltzea, aplikazio praktikoaren bitartez, jakin-mina, interesa eta hobetzeko grina erakutsita.</p> <p>3.2. Oinarrizko zenbait adierazpen proposamen sortzea, esperimintazio sistematikoaren bitartez, norberaren gaitasunetan</p>	<p>A. Musika Hezkuntza</p> <p>1. Pertzepzioa eta analisisa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zenbait korrante estetiko, jatorri eta garaitako musika-proposamen bokal eta instrumentalak. Grabazio eta kontzertu entzunaldiak. • Entzumen-hezkuntza: soinua eta bere nolakotasunak: ikus- eta entzumen identifikazioa. Entzumena eta barne-memoria. Zarata-, soinu- eta isiltasun-egoerak identifikatzeko estrategiak. • Soinu-aniztasuna eta egitura erritmiko-melodikoen antzezpena zenbait grafiaren bitartez. • Izaera, konpasa eta tempoaren ulermena abestiaren bitartez. • Isilunea: entzunaldian eta musika-praktikan zehar arreta iraunarazteko elementu eta baldintza ezinbestekoa. <p>2. Sorkuntza eta interpretazioa</p>

			<p>konfiantza erakutsiz eta besteen gaitasunak baloratuz eta onartuz</p> <p>3.3 Arte-proposamen pertsonalak partekatzea, erreferentzia-eredu analogikoak eta digitalak abiapuntu hartuta, ideiak, sentimenduak eta emozioak adierazteko, besteen proposamenezikiko errespetua eta enpatia erakutsiz</p>	<ul style="list-style-type: none"> Instrumentu-, ahots- eta gorputz-praktika: esperimentazioa, miaketa, interpretazioa eta inprobisazio librea soinu- eta adierazpen-aukeretatik abiatuta.
--	--	--	---	---

Jarduerak

1 SAIOA ERRITMOA		
Non	Gimnasioan	Iraupena: 30 minutu + 15 minutu dutxa
Helburuak	<ul style="list-style-type: none"> • Taldearen erritmoa eta norbanakoarena ezagutzea • Talde dinamika lantzea • Gaitasun erritmikoa garatzea 	
Landutako gaitasunak	Eskuzko eta hankeko begi-koordinazioa, espazio eta denbora-egiturak, foku-arreta, arreta iraunkorra, arreta selektiboa, arreta zatitua	
Materiala	Musika ekipoa, arbeltxoak (azalpenak egiteko IDU)	
Inklusioa bermatzeko estrategiak	AGNH duen haur bati jarraibide errazak eta laburrak eman behar zaizkio, patroi errazagoak erabiliz. Jarduera horretarako, goiko gorputz-adarrak baino ez ditu erabiliko, erritmoak hobeto finkatzeko. Gainera, jarduera bera hastea proposatuko zaio, motibatuzeko.	

Jarduera 1

Ikasgelan zehar oinez joango gara eta gidariak (edozein ikaslek edo irakasleak) markatuko ditu erritmoak (1- poliki eta 4 azkar, tartean 2 eta 3 ere egongo dira). Zenbakiak esango dira, nahi den maiztasunarekin eta erritmo horretan ibili beharko gara. Ikasgelatik mugitzean zirkuluak egitea saihestuko dugu eta era aleatorioan ibiltzen saiatuko gara. Ezin izango da ikaskideekin hitz egin eta gelan isiltasuna bermatzen saiatu beharko gara.

Jarduera 2

Aurreko jardueraren dinamika antzekoa errepikatuko da. Jarduera honetan ikasgelatik ibiltzen musikaren erritmoa markatuko dugu, ematen ditugun pausoekin, Horretarako musika ezberdinak erabiliko dira, hasieran musika modernoarekin eta aurrerago musika klasikora pasatuz, musika klasikoak erritmo aldakorra ditu eta ez du perkusioa erabiltzen tenpoa markatzeko. Tenpo ezberdinak dituzten abestiak erabiliko dira:

 HUNTZA "Aldapan gora" bideoklipa

 BULEGO - Kantu Bat

▶ IDOIA - Munstroa (Jimmy Jazz zuzenean)

▶ Beethoven "Moonlight" Sonata, III "Presto Agitato" Valentina Lisitsa

▶ CLAUDE DEBUSSY: CLAIR DE LUNE

▶ MÚSICA PARA JUGAR. Para trabajar cambios de velocidad. Para expresión corporal.

Espazio libreak bilatzea da helburua, denak ibiltzen diren zirkulu bat ez sortzen saiatzea.

Jarduera 3

Talde handian jarriko gara borobil bat eginez, horretarako eskuak erabili ditzakegu. Oinekin 1-2 erritmoa markatuko dugu denok batera, erritmoak sostengua emango dionez jarduerari ezinbestekoa izango da uniforme eta konstantea izatea. Erronda bat egiten hasiko gara, erritmoa gelditu gabe.

1- Izena: Lehenengo gure izena esango dugu ordenean borobileko partaide guztiek esan arte.

2- Izena baino erritmo zehatz batean: Erritmoari egokituz gure izena esango dugu, silabak banatuko ditugu horretarako.

3- Izenaren erritmoa gorputz perkusioa erabiliz: Erritmoa gelditu gabe, aurreko bueltan izena esan den era berean, gorputz perkusioaren laguntzarekin errepikatuko dugu.

4- Gorputz perkusioa bakarrik, eta behin hasita jarraitu: Oraingoan, ahotsa erabili gabe gure izena esango dugu, gorputz perkusioa erabilita. Behin gure txanda eginda ez gara geldituko borobileko ikasle guztiek egin arte, obstinato moduan.

Jarduera 4

Biribilean jarrita paseak egingo ditugu 7 pertsonako taldeetan, gorputz perkusioa erabiliz. Lehendabizi eta praktikatzeko bakarrik txaloak, gero kriskitinak eta azkenik muxuak. Gero hirurekin batera jolastuko dugu. Bidaltzen dizuten jaso behar duzu eta zerbait ezberdina bidali. Pasea nori egingo diogu adierazteko begirada eta gorputzaren posizioa erabiliko dugu. Aldi bakoitzean pase bakarra egongo da beraz, biribileko kide guztiak adi egon beharko dira dinamika jarraitzeko. Paseak muxu, txalo edo kriskitin baten bidez egin daitezke eta jasotakoa errepikatu behar da, norabidea aldatu eta muxu txalo edo kriskitin bat bidali hurrengoari hark prozesu berdina egin dezan. Hasieran erritmoa moteltzea komeni da eta trebatzen goazen ahala erritmoa handitu daiteke.

Aldaera: Borobil handiago batean jarri eta pase gehiago sartu 2 edota 3 pase, kontzentrazio maila handituko da eta trebatzen doazen ahala erritmoa azkartu daiteke.

2 SAIOA OROIMENA

Non	Gimnasioan	Iraupena: 30 minutu + 15 minutu dutxa
Helburuak	<ul style="list-style-type: none"> • Talde dinamika lantzea • Gaitasun erritmikoa garatzea • Disoziazioa lantzea • Arreta garatzea • Erritmo konstantean irauteko ahalmena garatzea • Memoria • Hitzak dagokien gorputzaren lateraltasunarekin lotzea. 	
Landutako gaitasunak	Koordinazio disoziatiboa, espazio eta denbora egiturak, alde-biko lateralitatea, arreta selektiboa, foku-arreta, arreta zatitua eta koordinazio dinamiko orokorra, plano horizontalaren disoziazioa	
Materiala	Pilotak eta arbeltxoak (azalpenak egiteko IDU)	
Inklusioa bermatzeko estrategiak	Jarraibide errazak eta laburrak eman behar zaizkio, patroir errazagoak erabiliz. Jarduera horretarako, goiko gorputz-adarrak baino ez ditu erabiliko, erritmoak hobeto finkatzeko. Gainera, jarduera bera hastea proposatuko zaio, motibatuzko.	

Jarduera 1

Jarduera hau egiteko, parte-hartzaileek zirkulu bat egin beharko dute guztien artean, eta horietako bati pilota bat emango zaio, bakoitzari pasatzen joateko, baina ez modu korrelatiboan. Beraz, pilotaren ibilbideak beti berdina izan beharko du, denek buruz ikasi beharko baitute. Bakoitzak eutsi egin beharko dio pilota nork botatzen dion eta nork jasotzen duen, ezin baitute ibilbidea aldatu. Pilota bakar batekin hasiko da. Ibilbidea bukatzen den bakoitzean ibilbide berri bat sortu beharko da. Hasieran talde osoa bi taldetan banatu daiteke amaieran talde osoa zirkulu handi batean bukatzeko.

Aldaera: Hasieran pilota bakarrarekin hasiko dira eta pixkanaka gehituz joango dira, gehienez bederatzi pilotarekin.

Jarduera 2

5eko taldeetan banatuko dira ikasleak. Ikasle talde bakoitzean zuzendari bat adostuko da. Karratu bat eginez mugitzen hasiko da taldea, zuzendaria barne. Behin guztiak erritmo bera daramatela zuzendariak oinek markatzen duten patroia errespetatuz, txaloak erabiliz patroia erritmiko ezberdinak sartzen joango da eta ingurukoek imitatu beharko dute. Ikasleak oinak ematen duen kolpe bakoitzean nahi dituen txalo kolpeak sartuko ditu. Adibidez: 2an eta 4an txalo kolpe bat.

Aldaera: Jarduera erreztasunez egitea lortzen dutenean oin kolpe bakoitzean bi kolpe sartzeko aukera emango zaie. Isiltasunetaz baliatu daitezke

Jarduera 3

Jarduera honetan, ikasleak biribilean kokatuko dira eta irakasleak adieraziko du eskuineko eskuari «TA» deituko zaiola eta ezkerrekoari «KI». Ikasleek eskuineko eskua estutu beharko dute irakasleak TA silaba igortzen duenean, eta ezkerrekoa, berriz, KI silaba igortzen duenean eta, aldi berean, dagozkion silabak ahoskatu behar direnean. Irakasleak hitzezko ereduak planteatuko ditu eta ikasleek horiei erantzun beharko diete. Ondoren, ikasleek eskuetatik heldu eta patroia berberak egin beharko dituzte, ikaskideen eskuak estutuz. Gauzatzeko eta ahoskatze-abiadura bat etorri beharko da patroiek adierazten dituzten oharrekin. Adibidez:

TA KI TA KI KI TA TA KI TA KI
 KI TA KI TA KI KI TA KI TA TAKI TA

*Isiltasuneak ere erabil daitezke

3 SAIOA DISOZIAZIOA

Non	Gimnasioan	Iraupena: 30 minutu + 15 minutu dutxa
Helburuak	<ul style="list-style-type: none"> • Talde dinamika lantzea • Gaitasun erritmikoa garatzea • Disoziazioa lantzea • Arreta garatzea • Erritmo konstantean irauteko ahalmena garatzea • Memoria • Hitzak dagokien gorputzaren lateraltasunarekin lotzea • Gorputzaren bidez adieraztea 	
Landutako gaitasunak	Koordinazio disoziatiboa, espazio eta denbora egiturak, alde-biko lateralitatea, arreta selektiboa, foku-arreta, arreta zatitua eta koordinazio dinamiko orokorra, plano horizontalaren disoziazioa	
Materiala	Arbeltxo (azalpenak egiteko IDU)	
Inklusioa bermatzeko estrategiak	AGNH duen haur bat irakaslearen ondoan jarriko da, egin behar dituen keinuak argi ikusteko. Halaber, ekintzak errepikatzeko eskatuko zaio, behar bezala asimilatu dituela egiaztatzeko.	

Jarduera 1

Binaka jarriko ditugu ikasleak, bata besteari begira. Binaka daudela oinekin 1-2 erritmoa markatuko dute biak batera. Jarduera honetan, ikasleek erritmo-sekuentzia bat egin beharko dute gorputz-perkusioaren bidez. Beherantz eta goraka, 1etik 5era zenbakitutako ekintza hauek egingo dituzte soinu desberdinak irudikatzeko: 1 Txaloa + 2 Bularra + 3 Izterra + 4 Ipurmasaila + 5 Oinak. Ekintzak egin ahala, dagozkien zenbakiak adierazi beharko dituzte. Behin sekuentzia goraka eta beherantz hainbat aldiz egin ondoren, irakasleak zenbaki txandakatuak adieraziko ditu, eta ikasleek dagozkien ekintza horiek egin beharko dituzte.

Aldaera: Behin irakasleak bukatu duenean bikote bakoitzean gidari bat aukeratuko da. Gidariak egiten duen hori aurrekoak imitatu beharko du eta gehienez 10 kolpeko sekuentzia sortu daiteke.

Jarduera 2

Taldeka banatuko ditugu ikasleak 4 edo 5eko taldeetan. Ikasleak taldean daudela istorio bat sortu beharko dute inprobisatuz. Istorioa sortzen hasi baino lehenago ikasleek 1-2 erritmoa egin beharko dute oinekin, taldeko kide guztiek batera eramango dute erritmoa. Hau eginda eta erritmoa gelditu gabe, istorio bat sortzen hasiko dira ahotsa erabili gabe, gorputza erabiliz. Lehenengoak edozein eszena irudikatuko du eta hurrengo ikasleak haria jarraituz aurrekoak egindakoari zerbait gehituko dio inprobisatuz, guztien artean istorio bat sortu arte. Talde ezberdinetan aritzea izango da helburua eta horretarako taldeak egin eta desegingo dira.

Jarduera 3

Jarduera honetan 4ko taldeetan banatuko ditugu ikasleak. Taldean zuzendari bat aukeratuko da eta honek aginduak emango ditu besteen erantzuna jasotzeko. Zuzendariak gorputz perkusioaren bidez patroir erritmiko bat sortuko du, soilik izterrak eta bularra erabiliz. Behin zuzendariak patroia egin duenean kontrakoa egin beharko dute beste ikasleek. Zuzendariak 4 kolpe jotzen baditu bularrean besteek 4 kolpe joko dituzte izterretan. Zuzendaria gero eta patroir erritiko konplexuagoak egiten saiatuko da kolpeak nahastuz. Zuzendariaren rola aldatuz joango da taldean eta behin bukatuta taldeak desegin eta egingo dira berriro jarduerarekin jarraitzeko

4 SAIOA ERRITMOA JOLASEAN

Non

Gimnasioan

Iraupena: 30 minutu + 15 minutu dutxa

Helburuak

- Talde dinamika lantzea
- Gaitasun erritmikoa garatzea
- Disoziazioa lantzea
- Arreta garatzea
- Erritmo konstantean irauteko ahalmena garatzea
- Memoria
- Koordinazioa lantzea
- Jolasaren bidez ikastea

Landutako gaitasunak

Koordinazio disoziatiboa, espazio eta denbora egiturak, arreta selektiboa, foku-arreta, arreta zatitua eta koordinazio dinamiko orokorra, plano horizontalaren disoziazioa hanken eta eskuen begi-koordinazioa.

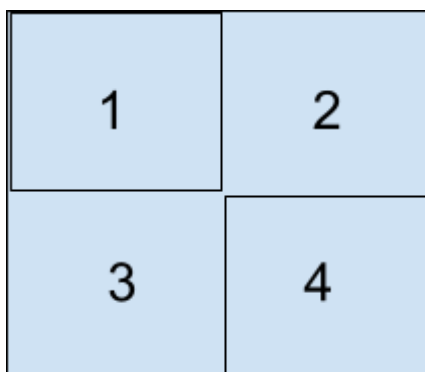
Materiala

Koloretako txinoak, klariona (nahi izanez gero 1234 karratua marrazteko)

Inklusioa bermatzeko estrategiak

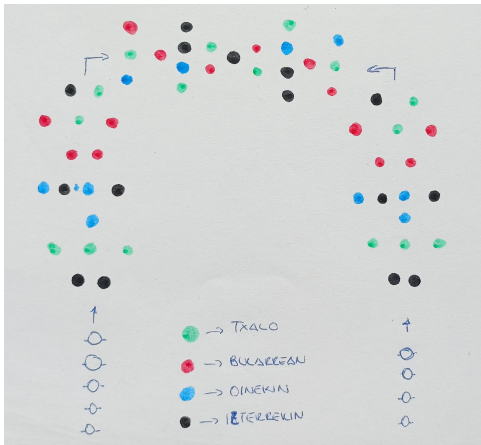
AGNH duen haur bati jarduera hori egitea errazteko, irakasleak lagundu, estimulatu eta animatu egingo du, ahalik eta erritmo gehien interpreta ditzan. Errazenetik konplexuenera lan egingo da. Gainera, jarraibide argiak eman behar zaizkio bere esku-hartzeari buruz, gizarte-arauak gogoraraziz eta portaera egokiak indartuz.

Jarduera 1

Bi taldetan banatuko ditugu ikasleak 7ko taldeak eginez. Talde bakoitza borobil batean jarriko da eta behin borobila eginda ikaslea erritmoarekin karratu bat egin beharko dute taldeko guztiek batera. Behin borobil guztiak erritmo berdina markatzen duela, edozein pertsonari hasteko esango zaio eta hark kolpe bat jo beharko du bularra erabiliz edo txalo bat joz. Noski, erritmo hau hankekin jarraitzen dugun erritmoaren barruan sartu beharko da.

Hurrengoak, aurrekoaren eskumaldean dagoenak aurrekoak egindakoari kolpe bat gehituko dio. Gero eta kolpe gehiago gehituko zaizkio progresioari borobil osoari buelta eman arte. Hasieran patroi errezak erabiltzeko esango zaie ikasleei baina trebatzen doazen ahala zailtzen joan daitezke.

Jarduera 2

Hurrengo jardueran zirkuitu bat proposatuko da. Taldea bitan banatuko da. Talde bakoitza ilara bat eginez zirkuitoko alde bakoitzean jarriko dira eta ikasle guztiek oinek 1-2 erritmoa egingo dute danak bat eginez. Ilara bakoitzeko lehenengoak erritmoa jarraituz patroia aurrean dituzten patroiak egin beharko dituzte, puntu bakoitza kolpe bat izango da eta kolore bakoitzak kolpe mota bat.

Akatsen bat eginez gero, ikaslea berriro hasiko da hasieratik eta haren helburua beste aldera heltzea izango da. Beste aldera heltzen den lehenengoa irabazlea izango da. Alde bietatik aldi berean irtengo direnez, uneren batean topo egingo dute, orduan harri orri har jolastu beharko dute eta irabazten duenak jarraituko du. Galtzailea ilaren atzealdera bueltatu beharko da eta horrela ilaran dagoen hurrengoa hasiko da.

Ebaluazioa

Sekuentzia didaktiko hau ezartzean, ebaluazioaren prestakuntza-ikuspegiaren parte gisa, ezinbestekoa da ikasleari etengabeko feedbacka ematea, haren jarduna babesteko eta hobetzeko. Evidentziak etengabe biltzeak informazio baliotsua emango dio irakasleari, eta informazio hori erabili beharko da ikasleak ikaskuntzak hobetzeko behar dituen orientabideak behar bezala identifikatzeko.

Sarritan, batez ere Heziketa Fisikoko ikasgaiari, jarreraren ebaluazioari garrantzi handiagoa eman zaio gorputz-hezkuntzako gaitasun motorren ebaluazioarekin alderatuz. Sekuentzia honetan ez da horrela izango gure proposamenaren, eta baita Heziketa Fisikoaren, helburu nagusia konpetentzia motorra garatzea baita. Hala ere, garrantzitsua da nabarmentzea jarrera eta mugitzeko gaitasuna funtsezkoak direla ikasleen garapen integralerako. Gorputz-hezkuntzako gaitasun motorren ebaluazioa funtsezkoa da, ikasleen trebetasunetan eta garapen fisikoan zentratzen delako. Bi alderdi horiek garrantzitsuak eta osagarriak dira. Mugitzeko gaitasunari esker, ikasleek trebetasun fisikoak garatu eta jardura fisikoaz goza dezakete; jarrera positiboak, berriz, inklusioa, lankidetzeta eta garapen sozioemozionala sustatzen ditu.

Garrantzitsua da nabarmentzea jarrera ebaluatzeak ere baduela garrantzia, eta ikasleek gorputz-hezkuntzako eskoletan duten prestasuna eta parte-hartze aktiboa isla dezakeela. Hala ere, gaitasun motorrak trebetasun fisikoen ebaluazio objektiboagoa eta zehatzagoa ematen du, eta horrek ikuspegi osoagoa ematen du gorputz-hezkuntzan eta ikasleen garapen integralean. Hau esanda, ebaluazio-irizpideak kontuan hartuta ondorengo ebaluazioa antolatu da:

HEZIKETA FISIKOA %50

Gai da espazio eta denbora erreparatuz jarduteko.

Sentimenduak eta emozioak komunikatzeko gai da gorputz adierazpenaren bidez.

Mugimendu koordinatuak errepikatzeko gai da.

Mugimendu koordinatuak sortzeko gai da.

Gorputzadarrak disoziatzeko gai da.

Gorputz adarrak koordinatzeko gai da.

Banakako edo taldeko proiektu motorrak egiteko gai.

Gorputzarekin erritmo konstante bat jarraitzeko gai da.

Oposizio jardueretan joko garbian aritu da.

Oposizio jardueretan estrategia egokiak erabili ditu taldekideak lagunduz.

MUSIKA HEZKUNTZA %30

Pultsua identifikatzeko eta jarraitzeko gai da.

Pultsua mantentzeko gai da.

Ahotsa zein pultsua mantentzeko gai da.

Patroi erritmikoak sortzeko eta konbinatzeko gai da.

Patroi erritmikoak imitatzeko gai da.

Koloreak eta kolpe motak lotzeko gai da.

Pultsua jarraitzen duela gai da beste eginkizun bat egiteko.

Patroi erritmiko baten kontrakoa egiteko gai da.

Besteen ekoizpenak errespetatzen ditu.

Patroi erritmikoak buruz ikasteko eta errepikatzeko gai da.

JARRERA %20

Arauk errespetatzen ditu.

Txandaka aritzen da.

Ikaskideak taldean onartzen ditu.

Ekintasunez aritzen da.

Jakinmina adierazten du.

Gatazkak konpontzeko gai da elkarrizketaren bidez.

Galtzen eta irabazten daki.

Arreta adierazten du.

Enpatiarekin adierazten du.

Laguntzeko prest dago.

ONDORIOAK

Hurrengo atal honetan BAPNE metodoa eta inklusioa batzen duen gradu-amaierako lan honen ondorioak bilduko dira.

Hasteko, gradu amaierako lan hau borobiltzeko lanaren hasierako helburuekin batera planteatutako galderak erantzungo ditugu.

Beharrezkoa al da Hezkuntza Fisikoa lehen hezkuntzan?

Noski baietz, gorputz-hezkuntzak hazten ari diren haurren garapen fisiko integralari laguntzen dio. Jarduera fisikoen eta kirol-jardueren bidez, mugimen-trebetasunen garapena sustatzen da. Alderdi fisikoan ez ezik, emozionalean eta sozialean ere zentratzen da. Jarduera fisikoek estresa askatzen, erlaxazioa sustatzen eta aldartea hobetzen laguntzen dute. Gainera, talde-lana, lankidetzak, errespetua eta sozializazioa sustatzen dira, eta haurrei aukera ematen zaie ikaskideekin modu positiboan jarduteko eta harremanak izateko.

Zer ekarpen egin dezake musika-hezkuntzak Gorputz Hezkuntzan?

Musikak eta erritmoa motrizitatearen garapenarekin lotuta daude; izan ere, haurrei beren gorputzaren mugimenduak kontrolatzen eta gorputzarekin jarduerak koordinatzen laguntzen diete, haurren sormena, koordinazioa eta haurren garapen sozioemozionala sustatzeaz gain, trebetasun ugari indartzen baitituzte.

Gorputz-perkusioak ikaslearengan eragin al dezake modu integralean?

Bai, gorputz-perkusioak ikaslea modu integralean estimulatu dezake, alderdi fisikoak, kognitiboak, emozionalak eta sozialak barne hartzen baititu.

Bestalde, esan beharra dago, gaiari buruz eskura zegoen informazio faltak erronka esanguratsuak planteatu dituela gradu amaierako lan hau garatu bitartean. Datu eta literatura eskasak mugatu egin du erabat gaiari buruzko informazioa lortu eta alderatzeko

gaitasuna. Honek zaildu egin du azterketa sakona egitea eta baita ondorio sendoak ateratzea.

Gradu-amaierako lan honetan informazio-eskasiari aurre egiteko esperientziak nabarmentzen du garrantzitsua dela ikerketa-gaian ezagutza-arrakalari ekitea. Funtsezkoa da azterketa gehiago egitea eta arlo espezifiko honetan ikerketa sustatzea, garapen eta ulermen handiagoa sustatzeko, batez ere BAPNE metodoak AGNH duen ikasle batekiko duen botere terapeutikoari dagokionez.

Dena den, zenbait azterlanen bidez agerian geratu da, nahiz eta arlo honetan oso urriak izan, Gorputz Hezkuntzako irakaskuntzan musikomotrizitatea aplikatzea oso tresna positiboa dela, ikasleen garapen integrala hobetzen lagun dezakeena. Musikak ikasleen gaitasun psikomotorrak eta sentsorialak hobetzeko gai diren ezaugarriak ditu, eta, beraz, ez da egokia baliabide hori ikasgeletan ez planteatzea.

Gainera, azterlanean eta proposamenean zehar ikusi da BAPNE metodoa tresna eraginkorra izan daitekeela ikasteko zailtasunak dituzten ikasleengan arreta, kontzentrazioa eta memoria sustatzeko. Gainera, diziplina anitzeko ikuspegi hori neuromotrizitatearen eta adimen anitzen esparruko ikerketek babesten dute. Izan ere, metodoa arrakastaz erabili da desgaitasuna duten pertsonak talde arruntetan sartzeko, uraren propietate fisikoei eta proposatutako jardueren moldagarritasunari esker.

Dena den, ezinezkoa izan da aurretik aurkeztutako proposamen didaktikoa aurrera eramatea, baina, hala ere, ezin deskriba ditzaket proposamena probatu eta hobetu ahal izateko ditudan gogoak; izan ere, argi dago ez dela nahikoa hura planteatzea, baizik eta behin eta berriz frogatu behar da proposamena ahulezietaz eta indarguneetaz ohartzeko eta irakasleok harekin dugun esku-hartzea hobetzeko.

Mugak muga, gradu amaierako lan honek oinarri sendoa ematen duelakoan nago, baez ere etorkizuneko ikerketetarako. Proposamen honen berrikuntzak eta ondorioek beste ikertzaile batzuk gaien sakontzeko eta egungo informazio falta gainditzeko ikuspegi eta ezagutza berriak emateko inspiratzea eta motibatzea espero da.

BIBLIOGRAFIA

Aijón, M. V. (2012). La expresión corporal, un camino tortuoso. *EmásF: revista digital de educación física*, (14), 9-26.

Anaya Falcon, L.E. (2022). Ensayo sobre los desafíos de los objetivos de Desarrollo Sostenible en la agenda 2030 en la educación. *Revista de Investigación Académica Sin Frontera: División de Ciencias Económicas y Sociales*.

Artiles C. y Jiménez J.E (2006). *Escolares con Trastorno por Déficit de atención con o sin hiperactividad (TDAH)*. Orientaciones para el profesorado de Canarias: Consejería de Educación, Cultura y Deportes del Gobierno de Canarias.

Arufe-Giráldez, V., García, A. A., & Patón, R. N. (2021). Efectos de los programas de Educación Física en el desarrollo motriz, cognitivo, social, emocional y la salud de niños de 0 a 6 años. Una revisión sistemática. *Sportis*, 7(3), 448-480. <https://doi.org/10.17979/sportis.2021.7.3.8661>

Cárdenas, M. L., Chumán, C. C. V., Fernández, P. T., & Olivari, E. C. M. (2022b). Nivel de actividad física según el cuestionario PAQ-C en niños de dos colegios del Cercado de Lima. *Revista herediana de rehabilitación*, 4(2), 46-55. <https://doi.org/10.20453/rhr.v4i2.4160>

Casquete Fabre, M. F. (2017). La actividad física como mecanismo de formación integral del ser humano. *Sinergias Educativas*, 2(1), 31–38.

-Ccama, J. C. (2014). Taller de psicomotricidad como actividad lúdica para mejorar la capacidad física del equilibrio en estudiantes del 1º grado de primaria de la I.E. Mariscal Ramón Castilla del distrito de Ichuña - 2014. *En Universidad César Vallejo eBooks*. <https://repositorio.ucv.edu.pe/handle/20.500.12692/19295>

Coterón López, J. & Sánchez Sánchez, G. (2010). Educación artística por el movimiento: la expresión corporal en educación física. *AULA. Revista de Pedagogía de la Universidad de Salamanca*, ISSN 0214-3402, 2010-01, Vol. 16, 16(16), 113-134. <https://doi.org/10.14201/7436>

Díaz P., A. (2017). Trastorno del desarrollo de la coordinación: programas de intervención a través de la música, la danza y la percusión corporal (método BAPNE). *Proyecto de investigación*.

Estariaga, L. I. L., & de Landa, C. N. (2012). El pensamiento pedagógico de Orff en la enseñanza instrumental. *Revista arista digital*, 24, 29-42.

Eusko Jaurlaritza. (2015). *Agenda Euskadi Basque Country 2030* [liburuxka].

Farinola, M., & Dickens, F. W. (2010). Conducta sedentaria y salud: estar sentados ¿puede perjudicarnos? *ReCAD Revista electrónica de Ciencias Aplicadas al Deporte*, 3(8).

Fernández-Jiménez, A.J., & Jorquera-Jaramillo, M. (2017). El sentido de la educación musical en una educación concebida como motor de la economía del conocimiento: una propuesta de marco filosófico. *Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical*, 14, 95-107.

Giraldo, J. A. (2015). El rol de las prácticas artísticas inmersas en los procesos de formación motriz en la Facultad de Cultura Física Deporte y Recreación. *Revista de Investigación*, 4(2), 129. <https://doi.org/10.15332/s2248-4418.2014.0002.02>

Gómez Gutiérrez, R.B., Guerra Muñoz, M.E., & Rodríguez Núñez, Y. (2022). Influencia de la música en el desarrollo de las competencias ciudadanas en el colegio bienvenido rodriguez de guamal. *Revista Boletín Redipe*.

Gómez-Jarabo, I., Garrido, L.M., Moreno, I.L., Vera, C.S., Santiago, B.S., Alba, B.S., Delgado, P.S., Marín, A.C., & Gutiérrez, B.R. (2018). Detección de estándares y criterios de calidad para el desarrollo sostenible y su incorporación a los sistemas internos de calidad en la Facultad de Educación.

González Serrano, D. (2021). Musicomotricidad: la música como herramienta psicomotriz en Educación Física (Musicomotricity: music as psychomotor tool for Physical Education). *Retos*.

Gutiérrez Cordero, R., Cremades Begines, A., & Perea Díaz, B. (2011). La interdisciplinariedad de la música en la etapa de educación primaria. *Espacio y Tiempo, Revista de Ciencias Humanas*, 25, 151-161.

Johnson, J. A., Cohen, P., Smailes, E., Kasen, S., & Brook, J. S. (2002). Television Viewing and Aggressive Behavior During Adolescence and Adulthood. *Science*, 295(5564), 2468-2471. <https://doi.org/10.1126/science.1062929>

Kajekai-Juwa, J. M., Cárdenas-Cordero, N. M., & Ávila-Mediavilla, C. M. (2022). Juegos tradicionales en Shuar y su incidencia en el desarrollo motriz en infantes escolares. *Epísteme Koinonía*, 5(1), 569. <https://doi.org/10.35381/e.k.v5i1.1908>

Márquez, J.E. (2022). Perspectiva de la educación: efectos de la pandemia y pospandemia con respecto a los objetivos de desarrollo sostenible. *Revista Diecisiete: Investigación Interdisciplinar para los Objetivos de Desarrollo Sostenible*.

Martínez, E. A. T., & Nicolás, G. (2013). Percusión corporal y los métodos didácticos musicales. *Departamento de Innovación y Formación Didáctica. Universidad de Alicante*, 1748-1758. <https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/44152/1/2013-XI-Jornadas-Redes-131.pdf>

Medina, A., Parra, M. M. G., & Villanueva, F. U. (2004). Utilización de la música en educación física: principales problemas. *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y del Deporte*, 4(16), 4. https://repositorio.uam.es/bitstream/10486/3709/1/25565_4.pdf

Morales-Domínguez, Z., Raposo-Clavijo, B., Moreno, P. J. P., & Torrico-Linares, E. (2022). Validación de las Escalas Uso Problemático de Medios con Pantallas y su versión corta en población española. *Revista de Psicología Clínica con Niños y Adolescentes*, 9(no 2), 65-73. <https://doi.org/10.21134/rpcna.2022.09.2.8>

Morejón, C. Q., Benítez, J. E. M., & Martínez, I. M. (2020). La expresión corporal y la música en educación física. *EmásF: revista digital de educación física*, 66, 118-129. <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/7584422.pdf>

Nicolás, G., & Sanz, A. A. (2013). El movimiento y la percusión corporal desde una perspectiva corpórea de la educación musical. XI Jornadas de Redes de Investigación en Docencia Universitaria: retos de futuro en la enseñanza superior. *Docencia e investigación para alcanzar la excelencia académica*, 2013, ISBN 978-84-695-8104-9, págs. 1720-1733, 1720-1733.

Ortega León, D., & Batista Ojeda, M.E. (2022). Hacia el desarrollo sostenible: La educación en derechos humanos en la formación de especialistas en Derecho Penal. *Revista de Educación y Derecho*.

Ortíz, D. C., & Dauder, S. D. (2017). La percusión corporal como instrumento para mejorar la agilidad motriz. *Educatio siglo XXI*, 35(2 Jul-Oct), 229-252.

Pañego, M. M., & García, N. (2015). La creatividad en la expresión corporal. Un estudio de casos en educación secundaria. *Apunts: Educación Física y Deportes*, 122, 28-35. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2015/4\).122.03](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2015/4).122.03)

Parlebas, P. (2003) Dominios de acción y selección de actividades en Educación Física. Lección inaugural del curso académico 2002-2003.

Patón, R. N., Gallo, L. S., & Camiño, S. B. (2016). Efecto de sesiones de Educación Física con soporte musical en el disfrute de niños de primaria. *Revista universitaria de la educación física y el deporte*, 9(9), 34-41. <https://doi.org/10.28997/ruefd.v9i9.101>

Peñalba, A. (2017). La defensa de la educación musical desde las neurociencias. *Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical*, 14, 109-127.

Perdomo, F.G., & Castillo, R.C. (2016). Fortalecimiento del campo de la salud dentro de la implementación de la alternativa curricular en educación física en el departamento del Huila.

Piera Pérez, M. A. (2021). Desarrollo de la psicomotricidad a partir de los métodos Dalcroze y Bapne: propuesta de intervención didáctica en el aula de Educación Primaria (Bachelor's thesis).

Pons-Terrés, J. M., Romero-Naranjo, A. A., Romero-Naranjo, F. J., Crespo-Colomino, N., & Liendo-Cárdenas, A. (2014). *Estimulación de la atención dividida: Didáctica de la percusión corporal*.

Rentería-Vera, J.A., Hincapié-Montoya, E.M., Rodríguez-Caro, Y.J., Vélez-Castañeda, C.K., Osorio-Vélez, B.E., & Durango-Marín, J.A. (2022). Competencia global para el Desarrollo Sostenible: una oportunidad para la educación superior. *Entramado*.

Rigal, R. (2006). Educación motriz y educación psicomotriz en preescolar y primaria. *Inde*.

Rodríguez, P. A. (2012). El valor formativo de la música para la educación en valores. *Dedica*, 2, 263-278. <https://doi.org/10.30827/dreh.v0i2.7133>

Romero Naranjo, F. J. (2015). Fundamentos de la percusión corporal como recurso para la estimulación cognitiva, atención y memoria-Método BAPNE. *Departamento de Innovación y Formación didáctica Universidad de Alicante*.

Romero Naranjo, A. A., Liendo Cárdenas, A., Romero Naranjo, F. J., & Menargues Marcilla, M. A. (2014a). Percusión Corporal y TDAH en el método BAPNE. Introducción metodológica.

Romero Naranjo, F. J. , Terrés, J. M. P., Naranjo, A. A. R., Colomino, N. C., Cárdenas, A. L., Berrocal, J. A. J., Quarello, A., Pezzuto, E., Marcilla, M. A. M., Sanz, A. A., & Tripovic, Y. (2014b). La percusión corporal como estímulo para alumnos con déficit de atención y concentración. *XII Jornadas de Redes de Investigación en Docencia Universitaria.*, 1120-1130.

https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/41942/1/2014_XII_Jornadas_Redes_84.pdf

Romero Naranjo, F.J. (2008). Percusión corporal en diferentes culturas. *Música y educación*, 76, 46-96.

Romero Naranjo, F. J. (2012a). La percusión corporal como recurso didáctico en la enseñanza musical. El método BAPNE como método didáctico. *Memorias & Fundamentación. Diplomado en didáctica de la música*, 46-62.

Romero Naranjo, F. J. (2012b). Percusión corporal y lateralidad: método BAPNE. *Música y educación: revista internacional de pedagogía musical*.

Trives Martínez, E. A., Sánchez González, E., Romero Naranjo, F. J., Serna Domínguez, M., Piqueres de Juan, I., & García Sala, M. (2018). Aproximación al estudio de los precursores del movimiento y la percusión corporal en educación.

Sanz Sancho, Á. (2018). La percusión en el aula de secundaria: propuesta de intervención.

Sohlberg, M., & Mateer, C. (1987). Effectiveness of an attention-training program. *Journal of clinical and experimental neuropsychology*, 9(2), 117-130.

Soto, C. Á., & Vargas, J.J. (2018). Cuerpo, corporeidad y educación: una mirada reflexiva desde la Educación Física (Body, corporeity and education: a reflexive view from Physical Education).

Tinning, R. (1986). Discursos que orientan el campo del movimiento humano y el problema de la formación del profesorado. *Revista De Educacion*, 311, 123-134. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=19111>

Trujillo, S. (2011). *Actividad física, sedentarismo frente a pantallas y su relación en adolescentes*. <https://accedacris.ulpgc.es/handle/10553/9810>

UNESCO. (2015). Transformar nuestro mundo: la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible. ONU

Viera, E.C., & Gonzalez, J. A. R. (2010). Expresión Y Comunicación Corporal En Educación Física. *Wanceulen E.F. Digital*, (5), 105-122.

ERANSKINAK

Ebaluazio-errubrikak

HEZIKETA FISIKOA				
	BIKAIN	OSO ONDO	ONDO	HOBETU BEHARRA
Gai da espazio eta denbora erreparatuz jarduteko				
Sentimenduak eta emozioak komunikatzeko gai da gorputz adierazpenaren bidez				
Mugimendu koordinatuak errepikatzeko gai da				
Mugimendu koordinatuak sortzeko gai da				
Gorputz adarrak disoziatzeko gai da				
Gorputz adarrak koordinatzeko gai da				
Banakako edo taldeko proiektu motorrak egiteko gai				
Gorputzarekin erritmo konstante bat jarraitzeko gai da				
Oposizio jardueretan joko garbian aritu da				
Oposizio jardueretan estrategia egokiak erabili ditu taldekideak lagunduz				
MUSIKA-HEZKUNTZA				
	BIKAIN	OSO ONDO	ONDO	HOBETU BEHARRA
Pultsua identifikatzeko eta jarraitzeko gai da				
Pultsua mantentzeko gai da				
Ahotsa zein pultsua mantentzeko gai da				
Patroi erritmikoak sortzeko eta				

konbinatzeko gai da				
---------------------	--	--	--	--

Patroi erritmikoak imitatzeko gai da

Koloreak eta kolpe motak lotzeko gai da				
---	--	--	--	--

Pultsua jarraitzen duela gai da beste eginkizun bat egiteko

Patroi erritmiko baten kontrakoa egiteko gai da				
---	--	--	--	--

Besteen ekoizpenak errespetatzen ditu

Patroi erritmikoak buruz ikasteko eta errepikatzeko gai da				
--	--	--	--	--

JARRERA

	BIKAIN	OSO ONDO	ONDO	HOBETU BEHARRA
--	--------	----------	------	----------------

Arauk errespetatzen ditu

Txandaka aritzen da				
---------------------	--	--	--	--

Ikaskideak taldean onartzen ditu

Ekintasunez aritzen da				
------------------------	--	--	--	--

Jakinmina adierazten du

Gatazkak konpontzeko gai da elkarrizketaren bidez				
---	--	--	--	--

Galtzen eta irabazten daki

Arreta adierazten du				
----------------------	--	--	--	--

Enpatiarekin adierazten du

Laguntzeko prest dago				
-----------------------	--	--	--	--

